

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเขตตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็น สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัด เชียงราย 16 หมู่บ้าน จำนวน 802 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ กำหนดโดยใช้ตารางมาตรฐานว่าด้วยขนาด ประชากรและขนาดตัวอย่าง ของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. and Morgan, D. W., 1970) ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่น 95 % จากขนาดประชากร 800 จะใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน และ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ในสัดส่วนหมู่บ้านละ 17 คน เท่าๆกัน ผู้ศึกษาได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 272 คน ทำการคัดเลือกโดยพิจารณาคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนี้

1. สามารถเคลื่อนไหวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆได้ด้วยตนเอง
2. อายุ 60 ปีขึ้นไป
3. สื่อสารกัน得เข้าใจ
4. ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ เช่น เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส ความสามารถในการอ่านและการเขียน ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว โรคประจำตัว ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อคำถามให้เลือกตอบและให้เติมคำลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง ตามกรอบแนวคิดของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ เพนเดอร์ (Pender, 1996) ข้อคำถามจะครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านกิจกรรมทางกาย ด้านโภชนาการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณและด้านการจัดการกับความเครียด ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อความทั้งทางบวกและทางลบ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ คือ ไม่เคยปฏิบัติ ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง ปฏิบัติบ่อยครั้ง และปฏิบัติเป็นประจำ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ข้อคำถามด้านบวก

ไม่เคยปฏิบัติ	ให้คะแนน	1 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นไม่เคยปฏิบัติเลย
ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	ให้คะแนน	2 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นปฏิบัติเป็นส่วนน้อย สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้คะแนน	3 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นปฏิบัติสม่ำเสมอ สัปดาห์ละ 3-5 ครั้ง
ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้คะแนน	4 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นปฏิบัติทุกวัน

ข้อคำถามด้านลบ

ไม่เคยปฏิบัติ	ให้คะแนน	4 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นไม่เคยปฏิบัติเลย
ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	ให้คะแนน	3 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นปฏิบัติเป็นส่วนน้อย สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้คะแนน	2 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นปฏิบัติสม่ำเสมอ สัปดาห์ละ 3-5 ครั้ง
ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้คะแนน	1 คะแนน	หมายถึง	กิจกรรมนั้นปฏิบัติทุกวัน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การหาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา (content validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษา และการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญทางด้านสร้างเสริมสุขภาพ จำนวน 2 ท่าน พยาบาลวิชาชีพผู้รับผิดชอบงานผู้สูงอายุ ระดับอำเภอ จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ของแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษานำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและสำนวนภาษาที่เหมาะสม โดยได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) เท่ากับ .81

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา (reliability) ผู้ศึกษานำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปหาความเชื่อมั่น โดยทดลองใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุ เขตตำบลสันกลาง อำเภอพาน จำนวน 20 คน และนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สัมประสิทธิ์แบบอัลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการหลังผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากนั้นจึงทำหนังสือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบในพื้นที่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาจะชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ และผลการศึกษานำเสนอในภาพรวม ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธในการให้ข้อมูลโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอพาน โดยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึง สาธารณสุขอำเภอพาน หลังได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับสถานีอนามัยตำบลป่าหุ่ง
2. ชี้แจงและประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยเข้าพบและแนะนำตัวต่อหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลป่าหุ่ง ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน
3. ผู้ศึกษาคัดเลือกผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล (ผู้ช่วยสัมภาษณ์) โดยมีคุณสมบัติดังนี้ คือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จำนวน 2 คน

4. จัดอบรมผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขั้นตอนและกระบวนการสัมภาษณ์ การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ และทดลองให้ผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คนละ 2 ราย เพื่อประเมินความเข้าใจ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล โดยศึกษา สังเกตอย่างใกล้ชิด หากมีปัญหาก็จะนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีคุณภาพ

5. นัดหมายประธาน ชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน ทุกหมู่ เพื่อขอความร่วมมือในการนัดกลุ่มเป้าหมาย

6. ดำเนินการเก็บข้อมูลพร้อมผู้ช่วยเก็บข้อมูล ตามวัน เวลา ที่นัดหมาย ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ โดยยึดหลักการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

7. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ และประมวลผล

8. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยนำมาแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและแบ่งระดับคะแนน พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพโดยรวมและรายด้าน เป็นระดับตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตรหาอันตรภาคชั้น (บุปผา อนันต์สุชาติกุล, มปป : 22) ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 1}{5} = 0.6$$

ดังนั้นเกณฑ์การแปลผลสามารถจัดได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.60	หมายถึง	ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย 1.61 - 2.20	หมายถึง	ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้
ค่าเฉลี่ย 2.21 - 2.80	หมายถึง	ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 2.81 - 3.40	หมายถึง	ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.00	หมายถึง	ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดีมาก